

התוכנית הלאומית לחשיפת ירושלים הקדומה (תכנית "שלם" – שלב ג')

הצעה להחלטה

מחליטים, מתוך הכרה בהיות ירושלים הקדומה מוקד בין-לאומי של דת, מורשת, תרבות ותיירות שאין שני לו; ובמטרה להביא להמשך חשיפה, מחקר, פיתוח והנגשה של אתרי העתיקות והמורשת במרחב ירושלים הקדומה, ובכך להעצים ולפתח את ירושלים; ובהמשך להחלטת הממשלה מספר 2689 מיום 28.5.2017, להחלטת ממשלה מספר 3789 מיום 13.5.2018 ולהחלטת ממשלה מספר 1513 מיום 29.5.2022, אשר עסקו בשלב א' ושלב ב' של תכנית שלם אשר נמצאות בשלבי סיום ביצוע מתקדמים.

1. הממשלה רושמת לפנייה כי בכוונת רשות העתיקות לבצע, במסגרת תוכנית העבודה שלה את שלב ג' של תכנית שלם.
2. בכפוף לאישור חוקי התקציב לשנים 2023 ו-2024, לאשר, על דעתם של שר האוצר ושר המורשת, להקצות סך של 41 מיליון ש"ח על פני השנים 2023-2024 לפי הפריסה שלהלן וכמפורט בסעיף 3 להחלטה זו, לצורך ביצוע שלב ג', כאמור, שיכלול את המפורט בנספח להחלטה.
3. בהתאם לסעיף 40 לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985, ולצורך מימון החלטה זו, יוקצה למשרד המורשת סך של 7.5 מיליון ש"ח בכל אחת מהשנים 2023 ו-2024 מתקציבי הפעילויות והפרויקטים הרוחביים הממשלתיים, ומשרד המורשת, וכן יתר המשרדים הבאים המפורטים בטבלה, יקצו לטובת רשות העתיקות את הסכומים כדלקמן, לצורך מימון פעולה מאזנת כהגדרתה בסעיף האמור. הסכומים יאוגמו בתקציב משרד המורשת. המשרדים האמורים ואגף התקציבים במשרד האוצר רשאים להסכים ביניהם על הקצאה מתקציב שונה מהמפורט לעיל לשם ביצוע הפעולה המאזנת כאמור:

משרד	הקצאה בשנת 2023 (במלש"ח)	הקצאה בשנת 2024 (במלש"ח)	הערות
המורשת	23.5	7.5	
חינוך	1.5	1.5	לטובת פיתוח תוכניות חינוך וקיום פעילויות חינוכיות.
תפוצות	1.5	1.5	
כלכלה	1	1	
פנים		2	
סה"כ	27.5	13.5	

4. מתוך הסכומים שהוקצו לטובת השקעה ותמיכה במיזמי מורשת לאומית ומקומית והנחלת המורשת היהודית בסעיף 7 להחלטת ממשלה מספר 511 מיום 14.5.2023 בעניין "יישום הסכמים קואליציוניים והסכמים פוליטיים בעלי משמעות תקציבית בשנים 2023 ו-2024" (להלן – החלטה 511), יוקצה סכום של 16 מלש"ח על ידי משרד המורשת מתוך הסכום כמפורט בסעיף 3 לעיל. הקצאת הכספים כאמור תהיה כפופה לכל האמור בסעיף 5 להלן.

5. הקצאת הכספים שמקורם בהחלטה 511, כפופה לקבלת חוות דעת מקצועית של המשרד הרלוונטי וחוות דעת משפטית של המשרד הרלוונטי בהתאם להנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 1.1801, ביחס לכל רכיבי החלטה זו לרבות לעניין פירוט ההוראות הכלולות בה לצורך הקצאת הסכומים. יובהר כי אין באיזכורם של הגופים בהחלטה זו כדי לחייב את ההקצאות של כספים שמקורם בהחלטה 511, אשר כפופות לבדיקות מקצועיות ומשפטיות בהתאם להנחיה כאמור. בהתאם לכך, העברת הסכומים המפורטים בסעיף 4 להחלטה זו, לתקנות הייעודיות של אותם סכומים תותנה בבדיקה מקצועית של המשרד ובחוות דעת משפטית שייתן היועץ המשפטי של המשרד הרלוונטי. יובהר כי הסכומים המפורטים בסעיף 4 ייעודו לתקנות המקבילות לתקנות קיימות בחוק התקציב לשנת הכספים 2022 בהתאמות הנדרשות הנובעות משינויים במבנה התקציב, וכי, ככלל לא ייפתחו תקנות חדשות לשם תקצובם ובכפוף לשני אלה:

א. הביצוע מהתקציב ייעשה בהתאם לנהלים המקובלים ובכפוף לכל דין.

ב. תקציב אשר יימצא כי מימן פעילות או סוג פעילות הממומנים כבר על ידי אותו משרד או משרד אחר, יצורף למרכיב תכנית הפעולה הקיימת באותו עניין ויבוצע באותו אופן, למניעת כפל מקורות מימון.

דברי הסבר

בהחלטת הממשלה 3789 מיום 13.05.2018 אישרה ממשלת ישראל את "תכנית שלם" לחשיפה, שימור, מחקר ופיתוח של אתרי ירושלים הקדומה. ובהחלטה ממשלה מספר 1513 מיום 29.05.2022 אישרה הממשלה את שלב ב' של התוכנית. הצעת החלטה זו מתייחסת לשלב ג' של התכנית.

בהתאם להחלטות הממשלה ולתקציב שאושר קודם יישומה של תוכנית שלם, בתחומים הבאים:

1. מסלול בית שני:

בור המים הגדול שהתגלה בתחתית בית שץ נחפר וצורף למסלולי הסיוור של המבקרים;

נחפרו 90 מטרים נוספים בדרך עולי הרגל, מתוכם למעלה מ-25 מטרים לכיוון מרכז דוידסון; נותרו פחות מ-80 מטרים לחיבור הרחוב מקצה לקצה – מבריכת השילוח לפינת הכותל;

הושלמה חפירת רחבות 1 ו-2 בגן דוידסון ונחפרו 30 מטרים ביסודות הכותל לכיוון מזרח;

הושלמה חפירת היסודות למבנה קדם שבחניון גבעתי והושלמה חפירת השער המזרחי;

הושלמו תכנון וחפירת פורטל הכניסה למנהרת העופל;

2. גיא בן הינוס ומורדות הר ציון:

הושלמו חלקות 47,46,45 עד לצומת העמודים;

הושלמו עבודות הניקוי והשימור של רשות העתיקות למערות הקבורה מתקופת בית שני ושל בית העצמות שלצד חקל דמא;

בימים אלו מושלמות עבודות הפיתוח שלצד גשר החבלים.

3. בית שלם ומצודת המעיין:

נפתח לקהל מיצג המעיין;

נחפרו מערות פארקר לכיוון היציאה מתעלה 2 ומוכשר מסלול חדש במרחב;

נעשתה סופרפוזיציה לחפירת הרצועות והושלם קונספט סירקולציה קהל;

4. מחקר ותיעוד:

הופקו עוד 2 ספרים אקדמיים, לצד מאמרים פופולאריים;

כעת מוגשת לאישור התוכנית הבאה שמטרותיה הן:

1. להמשיך את החשיפה הארכיאולוגית, לקדם את התכנון והביצוע של חשיפת

הממצאים והתכנים והנגשתם, ולפתוח לקהל חלקים מציר עולי הרגל שבמסלול בית

שני.

2. במסגרת משימות ההנחלה של רשות העתיקות- לחבר את קהל המבקרים מהארץ ומחו"ל לאתרים ולמורשת הייחודית של האזור, כפי שמשתקפת מממצאי בית ראשון ובית שני במרחב. לצד זה, לפעול להדגשת והמחשת הרב שכבתיות של ירושלים הקדומה ולייצר תנועת קהל רחבה ומשמעותית באתרי התיירות השונים שבמרחב ירושלים הקדומה, על ידי ביצוע פעולות המקדמות את חשיפת האתרים לקהל.
3. לפתח תשתיות נוספות של קליטת קהל תוך פיתוח בר קיימא, בכלים מודרניים וחדשניים.
4. להמשיך את התשתית המחקרית שמתלווה לחפירות הארכיאולוגיות, להעמיק את הידע ולאפשר את חשיפתו והנגשתו לקהל הרחב.
5. לשלב את חווית הביקור עם עשייה חינוכית מעשית לבני הנוער, לחיילים ולציבור הרחב.
6. לחשוף את תכני ירושלים הקדומה לתלמידים מהארץ ומיהדות התפוצות, באמצעים חדשניים המותאמים לקהל הצעיר.

להלן הפרויקטים שיקודמו במסגרת תכנית שלם ג', בהתאם לאומדני התקציב:

פרויקט	פירוט
מסלול בית שני	<ul style="list-style-type: none"> ● השלמת 80 מטרים אחרונים של דרך עולי הרגל. ● המשך תפירת הכותל הדרומי ● חשיפת החלק הדרומי של בריכת השילוח ● הפקה והנגשת תכנים ייעודיים למסלול כולו, כולל פינת הכותל. ● קידום פרויקט התוכן של בית שץ, ארמון ומודל דוד. ● המשך הפיתוח של גיא בן הינום. ● קידום קונספטואלי ופרוגרמאטי של קומות הארכיאולוגיה במרכז קדם בליבו של דרך עולי הרגל. ● התנעת פרויקט מנחת העופל.
הגדלה משמעותית של תנועת המבקרים במרחב ירושלים הקדומה	<ul style="list-style-type: none"> ● פעולות חינוך והנחלה ● שילוב בני נוער מהארץ ומיהדות התפוצות, חיילים, תלמידים ומבקרים בעבודות חפירה ושיקום במרחב.
חשיפת תכני ירושלים הקדומה בארץ ובחו"ל	<ul style="list-style-type: none"> ● כתיבה, הפקה והפעלת תוכניות חינוכיות של יחידות לימוד העוסקות בהיסטוריה, בתנ"ך ובארכיאולוגיה של ירושלים הקדומה, תוך התאמה לקהלים מגוונים מהארץ ומיהדות התפוצות. ● ככל שמשדר החינוך יהיה מעונן ללוות את פיתוח יחידות התוכן לסיורי תלמידי מערכת החינוך, רשות העתיקות תאפשר זאת בתיאום עם משרד המורשת. ● להמשיך את המחקר הארכיאולוגי במרחב. ● הגדלת מספר התלמידים והצעירים מכלל המגזרים מהארץ ומיהדות התפוצות המבקרים באתרי ירושלים הקדומה

נתונים כלכליים והשפעה על משק המדינה

לא רלבנטי.

תקציב

כמפורט בהצעה.

השפעת ההצעה על מצבת כח האדם

אין.

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

שר האוצר – תומך

שר החינוך-תומך

שר התפוצות-תומך

שר הכלכלה- תומך

שר הפנים- תומך

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

החלטת הממשלה מס' 2689 מיום 28.05.2017 בנושא סקירת רשות העתיקות.

החלטת הממשלה מס' 3789 מיום 13.05.2018 בנושא התכנית הלאומית לחשיפת ירושלים הקדומה (תוכנית "שלם").

החלטת הממשלה מס' 1513 מיום 29.05.2022 בנושא שלב ב' של תכנית "שלם".

עמדת היועץ המשפטי של המשרד יוזם ההצעה

כאמור בחוות הדעת המשפטית המצורפת, אין מניעה משפטית לקבלת ההחלטה.

סיווגים

סיווג ראשי: 01 ביצועי

תחום פעולה עיקרי: 8 תרבות, סמלים וטקסים.

מגיש: שר המורשת

כ"ז באייר התשפ"ג
18 במאי 2023

היועצת המשפטית

ירושלים, כ"ז באייר התשפ"ג

18 במאי 2023

סימוכין : 3156434078

חוות דעת משפטית הנלווית להצעת החלטה לממשלה ולוועדות השרים

נושא הצעת ההחלטה:

התוכנית הלאומית לחשיפת ירושלים הקדומה (תכנית "שלם" – שלב ג')

תמצית ההצעה בהתייחס להיבטי המשפטיים:

1. בהחלטות הממשלה 3789 מיום 13.5.2018 ו-1513 מיום 28.5.2018 אישרה הממשלה הקצאת תקציבים לרשות העתיקות (להלן: **הרשות**), לטובת ביצועם של שלבי א' ו-ב' של "תכנית שלם", שעניינה חשיפה, שימור, מחקר ופיתוח של אתרי ירושלים הקדומה. כמפורט בדברי ההסבר להצעת ההחלטה, לאור הצלחת התכנית מוצע כעת כי הממשלה תאשר את הקצאת התקציב עבור שלב ג' של התכנית, לשנים 2023-2024.
2. הרשות היא תאגיד שהוקם בחוק רשות העתיקות, התשמ"ט-1989 (להלן: **חוק הרשות**), ותפקידה הוא לטפל בכל ענייני העתיקות בישראל. בהתאם לחוק הרשות, הרשות רשאית לעשות לגבי עתיקות ואתרי עתיקות כל פעולה הנחוצה לשם מילוי תפקידיה, ובכלל זה חשיפה וחפירה של אתרי עתיקות, שימור שיחזור ופיתוח של אתרים, ניהול אחזקה והפעלה של אתרים ושמירה עליהם, עריכת מחקרים ארכיאולוגיים וקיום ועידוד פעולות חינוך והסברה בתחום הארכיאולוגיה.
3. בהתאם לסעיף 23(ב) לחוק הרשות, תקציב הרשות יוגש לשר המורשת, והוא טעון אישורו ואישור הממשלה. בנוסף, מתוקף היותה של הרשות תאגיד שהוקם בחוק, תקציבה טעון גם את אישורו של שר האוצר בהתאם לסעיף 22(א) לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985.
4. כמצוין בהצעת ההחלטה, לאור הודעת הרשות כי בכוונתה לבצע במסגרת תכנית העבודה שלה את שלב ג' בתכנית שלם, מוצע כאמור כי הממשלה, על דעתם של שר המורשת ושר האוצר, תאשר את התקציב לשלב ג' של תכנית שלם.
5. בהתאם להצעת ההחלטה, הכספים שיוקצו על ידי משרד המורשת על סך 16 מלש"ח, מקורם בכספים קואליציוניים שהוקצו לטובת השקעה ותמיכה במיזמי מורשת לאומית ומקומית והנחלת המורשת היהודית במסגרת החלטת ממשלה מס' 511 מיום 14.5.2023 בעניין "יישום הסכמים קואליציוניים והסכמים פוליטיים בעלי משמעות תקציבית בשנים 2023 ו-2024". בהמשך לכך, צוין בהצעת ההחלטה כי הקצאת הכספים כאמור תהיה כפופה לסעיף 13 להחלטת ממשלה 511, שלפיו תהחלטה תיושם בהתאם להנחיית היועצת המשפטית לממשלה מספר 1.1801 בדבר יישום הסכמים פוליטיים בעלי משמעות תקציבית.

היועצת המשפטית

קשיים משפטיים, ככל שישנם, ודרכי פתרון:

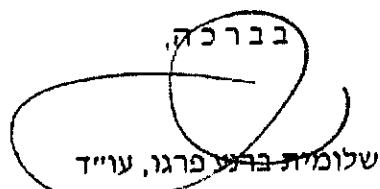
בשים לב לאמור לעיל, הצעת ההחלטה אינה מעוררת קשיים משפטיים.

עמדת היועצים המשפטיים של משרדים אחרים שהצעה נוגעת להם:

נוסח ההצעה הופץ ליועצים המשפטיים של המשרדים הרלוונטיים והערות שהתקבלו בהיבטים המשפטיים הוטמעו בנוסח.

עמדת היועץ המשפטי של המשרד שהשר העומד בראשו מגיש את ההצעה:

בשים לב לאמור לעיל, אין מניעה משפטית לאישור הצעת ההחלטה.

בברכה,

שלומית ברנע פרגו, עו"ד
היועצת המשפטית

ירושלים, כ"ז באייר התשפ"ג
 18 במאי 2023
 DOCID-2120985604-62378

לכבוד

ממשלת ישראל

שלום רב,

הנדון: התוכנית הלאומית לחשיפה, פיתוח וחנשה תיירותית של ירושלים הקדומה
פרויקט שלם ג'

בהחלטת הממשלה 3789 מיום 13.05.2018 אישרה ממשלת ישראל את "תכנית שלם" לחשיפה, שימור מחקר ופיתוח של אתרי ירושלים הקדומה. ובהחלטה 1513 מיום 29.05.2022 אישרה הממשלה את שלב ב' של התכנית. בהתאם להחלטת הממשלה והתקציב שאושר, המשיכו הצוותים השונים לקדם את חזון התוכנית. להלן סיכום ההישגים שהתקבלו במסגרת שלם ב':

פרויקט	סטאטוס ביצוע
מסלול בית שני	<p>כור המים הגדול שהתגלה בתחתית בית שץ נחפר ומצטרף לסירקולציית המבקרים;</p> <p>נחפרו עוד 90 מטרים בדרך עולי הרגל - מתוכם למעלה מ- 25 מטרים לכיוון מרכז דוידסון; גותרו פחות מ- 80 מטר לחיבור הרחוב מקצה לקצה – מבריכת השילוח לפינת הכותל;</p> <p>הושלמה חפירת רחבות 1+2 בדוידסון ונחפרו 30 מטר ביסודות הכותל לכיוון מזרח; הושלמה חפירת היסודות למבנה קדם שבחניון גבעתי והושלמה חפירת השער המזרחי;</p> <p>הושלם תכנון וחפירת פורטל הכניסה למנהרת העופל</p>
גיא בן הינום ומורדות הר ציון	<p>הושלמו חלקות 47,46,45 עד לצומת העמודים; הושלמו עבודות הניקוי והשימור של רע"ת למערות הקבורה מתקופת בית שני ושל בית העצמות שלצד חקאל דמעא; בימים אלו מושלמות עבודות הפיתוח שלצד הגשר החבלים.</p>
בית שלם ומצודת המעיין	<p>נפתח לקהל מיצג המעיין; נחפרו מערות פארקר לכיוון היציאה מתעלה 2 ומוכשר מסלול חדש במרחב; נעשתה סופרפוזיציה לחפירת הרצועות והושלם קונספט סירקולציית קהל.</p>

כעת מוגשת לאישור התוכנית הבאה שמטרותיה הן :

1. להמשיך את החשיפה הארכיאולוגית, לקדם את התכנון והביצוע של הנגשת התכנים ולפתוח לקהל חלקים מציר עולי הרגל שבמסלול בית שני.
2. במסגרת משימות ההנחלה של רשות העתיקות לחבר את קהל המבקרים למורשת היהודית כפי שמשקפת ממצאי בית ראשון ושני במרחב, לצד הנכחת הרב שכבתיות של ירושלים הקדומה ולייצר תנועת קהל רחבה ומשמעותית באתרי התיירות השונים שבמרחב ירושלים הקדומה על ידי הפקת אירועי תרבות רציפים, שיווק אינטנסיבי והעמדת מושכני תיירות חדשים.
3. לפתח תשתיות נוספות של קליטת קהל תוך פיתוח בר קיימא, בכלים מודרניים וחדשניים.
4. להמשיך את התשתית המחקרית שמתלווה לחפירות הארכיאולוגיות, להעמיק את הידע ולאפשר את חשיפתו והנגשתו לקהל הרחב.
5. לשלב את חווית הביקור עם עשייה חינוכית מעשית לבני הנוער, חיילים והציבור הרחב.
6. לחשוף את תכני ירושלים הקדומה לתלמידים מהארץ ומחו"ל, באמצעים חדשניים המותאמים לקהל הצעיר.

להלן הפרויקטים שיקודמו במסגרת תכנית שלם ג', בהתאם לאומדני התקציב:

פרויקט	פירוט	אומדן תקציבי
מסלול בית שני	<ul style="list-style-type: none"> • השלמת 80 מטרים אחרונים של דרך עולי הרגל. • המשך חפירת הכותל הדרומי • חשיפת החלק הדרומי של בריכת השילוח • תכנון הנגשת תכנים ייעודיים למסלול כולו, כולל פינת הכותל. • קידום פרויקט התוכן של בית שץ, ארמון ומודל דוד. • המשך פיתוח גיא בן הינום. • קידום קונספטואלי ופרוגרמאתי של קומות הארכיאולוגיה במרכז קדם בליבו של דרך עולי הרגל. • התנעת פרויקט מנהרת העופל 	33 מ"ש

3 מל"ש	<ul style="list-style-type: none"> ● הפקת אירועי תרבות לקהל הרחב ● שילוב בני נוער, חיילים, תלמידים ומבקרים בעבודות חפירה ושיקום במרחב. 	<ul style="list-style-type: none"> ● הגדלה משמעותית של תנועת המבקרים במרחב ירושלים הקדומה
3 מל"ש	<ul style="list-style-type: none"> ● כתיבה, הפקה והפעלת תוכניות חינוכיות של יחידות לימוד העוסקות בהיסטוריה, בתנ"ך ובארכיאולוגיה של ירושלים הקדומה. ● להמשיך את המחקר הארכיאולוגי במרחב. ● הגדלת מספר התלמידים מכלל המגזרים המבקרים באתרי ירושלים הקדומה 	<ul style="list-style-type: none"> ● חשיפת תכני ירושלים הקדומה למבקרים מהארץ ומחו"ל

לכבוד רב,

 אלטאקוולדו
 מנהל רשות העתיקות